

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta yhteistoimintalain muuttamisesta

Yhteistoimintalakia koskevan esitysluonnoksen perusteella saa käsityksen asian taustasta, tavoitteista ja ehdotuksista. Vaikutusarvioissa on hyödynnetty hyvin asiaa koskevaa tutkimustietoa. Määrälliset arviot auttavat hahmottamaan vaikutusten kokonaisuutta. Esitysluonnos sisältää taulukoita ja tekstiosioita, joita tulisi paikoin selkeyttää. Esitysluonnoksesta ei käy ilmi, millaisiin työntekijöihin esitys kohdistuu.

Esitysluonnoksen kehittämiskohteet

- Esityksessä tulee kuvata, millaisiin työntekijöihin ehdotetut muutokset lähinnä kohdistuvat. Esimerkiksi millaisissa tehtävissä ja millä aloilla työntekijät tyypillisesti toimivat? Voivatko vaikutukset kohdentua enemmän mies- vai naisvaltaisiin aloihin?
- Tämän esitysluonnoksen ja ns. paikallisen sopimisen lainsäädäntöehdotuksen mahdollisia yhteisvaikutuksia tulisi arvioida.

1. Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus esitysluonnoksen ”esityksen pääasiallinen sisältö” -jaksosta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhteistoimintalakia. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan.

Yhteistoimintalain soveltamisala ehdotetaan nostettavaksi säännöllisesti vähintään 50 työntekijää työllistäviin yrityksiin, yhteisöihin ja sivuliikkeisiin. Laissa säädettäisiin kuitenkin tietyistä kevennettyä vuoropuhelua ja muutosneuvotteluita koskevista velvoitteista työnantajille, joiden työsuhteessa olevien työntekijöiden määrä säännöllisesti olisi 20–49. Lisäksi lain säännöksiä liikkeen luovutuksesta, sulautumisesta ja jakautumisesta sovellettaisiin edelleen kaikkiin säännöllisesti vähintään 20 työntekijää työllistäviin yrityksiin, yhteisöihin ja sivuliikkeisiin.

Jatkuvan vuoropuhelun toimintaperiaate säilytettäisiin myös pienemmissä säännöllisesti 20–49 työntekijää työllistävissä yrityksissä tai yhteisöissä. Työnantajan olisi luotava työpaikkakohtaiset käytännöt

säännönmukaisen jatkuvan vuoropuhelun käymiseksi. Vuoropuhelun kohteet sekä toteutustavat määriteltäisiin yrityksessä tai yhteisössä tarkoituksenmukaiseksi katsotulla tavalla. Työnantaja kävisi vuoropuhelua henkilöstön edustajan kanssa, jolleivat työnantaja ja henkilöstön edustaja sopsi, että vuoropuhelu käytäisiin henkilöstön kanssa yhdessä. Siltä osin kuin henkilöstöllä ei olisi edustajaa, työnantaja kävisi vuoropuhelua henkilöstön kanssa yhdessä.

Lisäksi työnantajan, jonka työsuhteessa olevien työntekijöiden lukumäärä säännöllisesti olisi 20–49 työntekijää, tulisi jatkossakin käydä muutosneuvottelut silloin, kun työnantaja harkitsisi 90 päivän ajanjakson aikana vähintään 20 työntekijän irtisanomista, osa-aikaistamista tai työsopimuksen olennaisen ehdon yksipuolista muuttamista tuotannollisella tai taloudellisella perusteella tai lomauttamista työsopimuslain 5 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella. Muutosneuvotteluelvoite pienemmissä 20–49 työntekijän yrityksissä, yhteisöissä ja sivuliikkeissä ei koskisi työnantajan harkitsemia lomautuksia työn tai työnantajan työn tarjoamisen edellytysten tilapäisen vähentymisen perusteella.

Uutena asiana säädettäisiin työvoimapalveluiden selvittämiseksi varattavasta ajasta. Jos työnantaja olisi antanut neuvotteluesityksen suunnitelmastaan irtisanoa vähintään kymmenen työntekijää tuotannollisilla ja taloudellisilla perusteilla, tällaisilla perusteilla irtisanotun työntekijän työsopimus ei saisi päättyä ennen kuin neuvotteluesityksen toimittamisesta työvoimaviranomaiselle olisi kulunut 30 päivää.

Työvoiman käytön vähentämistä koskevien muutosneuvotteluiden neuvotteluaikoja lyhennettäisiin puolella. Muutosneuvotteluiden laissa säädetty vähimmäiskesto olisi neuvotteluissa käsiteltävistä asioista ja henkilöstömäärästä riippuen joko kolme viikkoa tai seitsemän päivää.

2. Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on tiivis ja ymmärrettävä nykytilan kuvaus, jossa on selostettu yhteistoimintaa koskevaa kansallista ja kansainvälistä sääntelyä. Esityksen tavoitteet on kuvattu napakasti. Keskeiset ehdotukset on kuvattu pääosin ymmärrettävästi, mutta muutosneuvotteluaikoja ja muutosneuvotteluelvoitetta koskevia kohtia olisi hyvä vielä selkeyttää.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksen perusteella saa käsityksen lain kohderyhmästä. Esitykseen sisältyy taulukoita, joissa kuvataan esimerkiksi yritysten lukumääriä, säädösehdotusten kohdentumista ja vaikutuksia.

Arviointineuvosto katsoo, että taulukoihin ja vaikutuksiin liittyviä tekstejä tulee selkeyttää. Esimerkiksi joidenkin taulukoiden laskentaperusteita tulisi kuvata tarkemmin, jotta myös asiaa tuntematon lukija

ymmärtää, miten laskelmat on tehty. Lisäksi tekstistä jää toisinaan epäselväksi, käsitelläänkö vähintään 50 työntekijän vai 20–49 työntekijän yrityksiä ja niihin kohdistuvia vaikutuksia.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on hyödynnetty runsaasti asiaan liittyvää tutkimusta. Kuvauksen perusteella saa hyvän käsityksen vaikutusarvioihin liittyvistä epävarmuuksista ja seikoista, jotka vaikuttavat tutkimustulosten soveltamiseen tähän lainsäädäntöehdotukseen.

Esitysluonnoksessa on käsitelty muiden maiden erilaisia yhteistoimintajärjestelmiä. **Arviointineuvosto katsoo**, että olisi hyödyllistä tuoda esille yleisellä tasolla, miten Suomen sääntely suhteutuu eurooppalaiseen tai pohjoismaiseen sääntelyyn yhteistoiminnan alalla. Onko Suomen sääntely keskimäärin joustavaa vai jäykkää verrokkimaihin verrattuna?

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa tulee kuvata, miten ehdotuksen jälkiseuranta aiotaan järjestää. Työmarkkinoiden toimintaa koskien on annettu lyhyen ajan sisällä useita lainsäädäntöehdotuksia, jolloin voisi olla mielekästä kiinnittää huomiota yhteisvaikutuksiin.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on käsitelty yksityiskohtaisesti eri säädösmuutosten vaikutuksia, mikä on myönteistä. Vaikutukset on myös koottu erilliseen yhteenvetotaulukkoon, jonka perusteella saa yleiskäsityksen yritysvaikutusten euromääräisistä säästöistä. Yritysvaikutuksiin liittyviä epävarmuuksia on käsitelty avoimesti ja lisäksi on tuotu esille, että vaikutukset voivat olla osin päällekkäisiä. Yritysvaikutuksia kuvataan perinpohjaisesti, mutta esitystapa tekee osiosta hiukan raskaslukuisen.

Esitysluonnoksen mukaan työmarkkinoiden dynamiikkaa lisäävät toimenpiteet vapauttavat työvoimaa nopeammin paremman tuottavuuden yrityksiin. Lisääntynyt liikkuvuus voi myös nopeuttaa uusien teknologioiden käyttöönottoa ja osaamisen leviämistä. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa tulisi käsitellä selkeämmin sitä, voiko yhteistoimintaa koskevan sääntelyn keventäminen helpottaa yritysten markkinoillepääsyä.

Esitysluonnoksen perusteella sääntely tulisi eroamaan jonkin verran yrityksillä, joilla on yli tai alle 50 työntekijää. Tämä voi vaikuttaa yritysten kannustimiin laajentaa toimintaansa. **Arviointineuvosto tuo esille**, että toiminnan laajentamiseen liittyviä kannustimia tulisi käsitellä esityksessä.¹

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on arvioitu neuvotteluajkojen lyhentämisen vaikutuksia työntekijöiden palkan muutokseen euromääräisesti. **Arviointineuvosto katsoo**, että laskelmissa tulisi ottaa huomioon myös työntekijöille maksettavat työttömyyskorvaukset.

¹ Sääntelyn aiheuttamia vaikutuksia yritysten toiminnan laajentamiseen käsitellään esimerkiksi seuraavassa artikkelissa: Garicano, Luis, Claire Lelarge, and John Van Reenen. 2016. "Firm Size Distortions and the Productivity Distribution: Evidence from France." *American Economic Review*, 106 (11): 3439–79.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että työllisyyteen ja tuottavuuden kohdistuvia vaikutuksia on pohdittu hyvin tutkimuksiin pohjautuen.

2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitysluonnoksen mukaan on todennäköistä, että lainsäädäntöehdotusten seurauksena palkansaajat kohtaavat aiempaa useammin irtisanomisia, mutta toisaalta myös uuden työn saaminen helpottuu. Neuvotteluajojen puolittaminen vähentäisi työvoiman vähentämistilanteissa palkansaajien aikaa uuden työn hakuun. Lisäksi luonnoksessa on käsitelty vaikutuksia työntekijöihin jatkuvan vuoropuhelun keventyessä. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa on arvioitu riittävästi vaikutuksia palkansaajien työmarkkina-asemaan ja työelämään.

Esitysluonnoksen perusteella muutokset kohdistuvat lähinnä työnantajiin, joilla on 20–49 työntekijää. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä tulee kuvata yleisellä tasolla, millaisiin työntekijöihin ehdotetut muutokset mahdollisesti kohdistuvat. Esimerkiksi millaisissa tehtävissä ja millä aloilla työntekijät tyypillisesti toimivat? Voivatko vaikutukset kohdentua enemmän mies- vai naisvaltaisiin aloihin? Näiden tietojen avulla hahmottuisi, kohdistuvatko muutokset joillekin tietyille toimialoille tai työntekijäryhmille.

Paikallista sopimista koskevassa lainsäädäntöehdotuksessa laajennetaan paikallista sopimista myös järjestäytymättömiin työnantajiin, jotka ovat usein pieniä yrityksiä. Työntekijäpuolen edustajana voisi jatkossa olla luottamusmiehen lisäksi luottamusvaltuutettu. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa tulee käsitellä tämän ja ns. paikallisen sopimisen lainsäädäntöehdotuksen mahdollisia yhteisvaikutuksia.²

Esitysluonnoksen mukaan jatkuvan vuoropuhelun toteuttamiseen jätettäisiin liikkumavaraa 20–49 työntekijän työnantajille kullekin työpaikalle parhaiten soveltuvalla tavalla. Työnantaja vastaisi vuoropuhelun asianmukaisesta toteuttamisesta. **Arviointineuvosto kiinnittää huomiota**, että jatkossa vuoropuhelun muodot voivat vaihdella eri yrityksissä ja yhteisöissä. Onko mahdollista, että saman kokoluokan yritysten ja yhteisöjen työntekijät voivat joutua erilaiseen asemaan toisiinsa nähden?

3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuma

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu yhteistoimintalain muuttamista lakeja koskevasta hallituksen esityksestä (hankenumero: TEM121:00/2023), jonka työ- ja elinkeinoministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 8.10.2024. Lausunto on julkinen.

² Ns. paikallista sopimista koskevassa lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossa (VN/19631/2024-VNK-2) tuotiin myös esille yhteisvaikutusten arviointi yhteistoimintalain muuttamisen yhteydessä.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

Helsingissä 24. lokakuuta 2024

Leila Kostainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Meri Virolainen

Arviointineuvos, lainsäädännön arviointineuvoston pääsihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
valtioneuvosto.fi
p. 0295 16001

Liite 1 Arviointineuvoston käyttämät standardilausumat

5. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää kiitettävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäsehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen.

4. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

3. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

2. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa välttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Hallituksen esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

1. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen puutteet ovat niin merkittäviä, ettei esitysluonnos täytä lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimuksia. Hallituksen esitysluonnoksen pohjalta ei pysty muodostamaan riittävää ja perusteltua käsitystä esityksestä, eikä sen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ilman puutteellisuuksien korjaamista on vakavasti harkittava, voiko hallituksen esityksen antaa eduskunnan käsiteltäväksi.*

* Viimeinen virke jätetään pois niissä tilanteissa, kun esitystä ei käytännössä voida vetää pois.